

Marking Scheme

SUMMATIVE ASSESSMENT – II (2014-15)

Sanskrit (Class – X)

सामान्य निर्देश :

1. अंकन योजना व्यक्तिपरकता को कम करने और एकरूपता बनाए रखने के लिए सामान्य दिशानिर्देश प्रदान करती है। अंकन योजना में दिए गए उत्तर सबसे अच्छे सुझाव वाले उत्तर हैं।
2. अंकन योजना में दिए गए निर्देशों के अनुसार ही उपयुक्त अंक दिए जाएँ, यह अपनी स्वयं की व्याख्या या किसी अन्य विचार के अनुसार नहीं किया जाना चाहिए।
3. वैकल्पिक तरीकों को स्वीकार किया जाए, अनुपात के अनुसार अंक दिए जाएँ!
4. यदि किसी प्रश्न का उत्तर दो बार दिया गया है और उनमें से कोई भी विद्यार्थी द्वारा काटा नहीं गया है, तब केवल पहले उत्तर को ही जाँचा जाना चाहिए तथा दूसरे पर “अतिरिक्त” लिखा जाना चाहिए।
5. यदि अंक योजना में कोई उत्तर नहीं दिया गया है अथवा दिया गया कोई उत्तर गलत पाया जाता है, तब सही उत्तर ज्ञात कर उसे मूल्यांकन के लिए प्रयोग किया जाए।

General Instructions:

1. The Marking Scheme provides general guidelines to reduce subjectivity and maintain uniformity. The answers given in the marking scheme are the best suggested answers.
2. Marking be done as per the instructions provided in the marking scheme. (It should not be done according to one's own interpretation or any other consideration).
3. Alternative methods be accepted. Proportional marks be awarded.
4. If a question is attempted twice and the candidate has not crossed any answer, only first attempt be evaluated and 'EXTRA' be written with the second attempt.
5. In case where no answers are given or answers are found wrong in this Marking Scheme, correct answers may be found and used for valuation purpose.

खण्ड: 'क'

अपठित – अवबोधनम् (15 अङ्काः)

1	<p>I. एकपदेन-</p> <p>(i) स्थूलः</p> <p>(ii) विश्रामाय</p> <p>II. पूर्णवाक्येन-</p> <p>(i) वृक्षात् अवतीर्य महेशः सुरेशम् अपृच्छत्- 'मित्र! भल्लूकः तव कर्णे किम् अकथयत्?' इति।</p> <p>(ii) महेशः भल्लूकम् आगच्छन्तं दृष्ट्वा वृक्षमारोहत्।</p>	10
---	--	----

	<p>III. निर्देशानुसारम् उत्तरत-</p> <p>(i) (स) कृशः</p> <p>(ii) (ब) सुचिरम्</p> <p>IV. शीर्षकम्</p> <p>आपत्काले यः तिष्ठति स एव मित्रम्/सन्मित्रम् कपटमित्रे विश्वासः न कर्तव्यः अथवा अन्यत् किमपि समुचितं शीर्षकम्।</p>	
2	<p>I. एकपदेन</p> <p>देहः</p> <p>II. पूर्णवाक्येन</p> <p>(i) यावत् देहः स्वस्थः मृत्युश्च दूरतः तावत् आत्महितं कुर्यात्।</p> <p>(ii) प्राणान्ते आत्महितसाधनं न सम्भवति।</p> <p>III. निर्देशानुसारम्</p> <p>(i) (द) हितम्</p> <p>(ii) (अ) दूरतः</p>	5
	<p>खण्डः 'ख'</p> <p>रचनात्मककार्यम् (15 अङ्काः)</p>	
3	<p>(i) त्वदीयं</p> <p>(ii) हस्तगतं</p>	5

	<p>(iii) आगमिन्यां</p> <p>(iv) विदित्वा</p> <p>(v) आवयोः</p> <p>(vi) उत्कण्ठा</p> <p>(vii) प्रतीक्षमाणाः</p> <p>(viii) कार्यक्रमे</p> <p>(ix) अवकाशः</p> <p>(x) शुभागमनप्रतीक्षारतः</p>	
4	<p>चित्रवर्णने छात्राः मञ्जूषातः शब्दान् गृहीत्वा वाक्यानि लेखिष्यन्ति । प्रत्येकं शुद्धवाक्याय अङ्कद्वयम् निर्धारितम् । एकः तथ्याय एकः च भाषायाः शुद्धतायै ।</p>	10
	अथवा	
	<p>छात्राः मञ्जूषातः शब्दान् गृहीत्वा पञ्च वाक्यानि लेखिष्यन्ति । प्रत्येकं शुद्धवाक्याय अङ्कद्वयम् निर्धारितम् । एकः तथ्याय एकः च भाषायाः शुद्धतायै ।</p>	10
	<p>खण्डः 'ग' अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (30 अङ्काः)</p>	

5	(i) कार्यं कुरु (ii) हवनम् (iii) जले+अपि (iv) वटुस्तरति	4
6	(i) (ब) मूढा बुद्धिः यस्य सः (ii) (स) पापपुण्ये (iii) (ब) यथाविधि (iv) (ब) नीलकण्ठस्य (v) (स) चित्रेण सहितम्	5
7	(i) (स) सम्पूर्णा (ii) (ब) वि+लोक+शतृ (iii) (अ) नी+शानच् (iv) (द) जन्+तल् (v) (ब) सुन्दरत्वम्	5
8	(i) बहिः (ii) यावत् (iii) मा	5

	(iv) इति (v) यत्	
9	(i) तिस्रः (ii) एका (iii) चत्वारि (iv) द्वे (v) सप्ततिः	5
10	(i) (अ) इयं (ii) (अ) इमानि (iii) (अ) भ्रमति (iv) (ब) मनसि (v) (ब) आगमिष्यति (vi) (स) पुत्राः	6
	खण्ड: 'घ' पठित-अवबोधनम् (30 अङ्काः)	
11	I. स्वभार्यायाः II. स्वक्षेत्रे ... अवदत्- “नाथ! विरम अस्माद् लोभात्।” III. (i) (ब) सः (ii) (स) प्रभूतम्	4
12	I. विद्वांसः	4

	<p>II. ये जनाः ज्ञानरहिताः सन्ति तेषां वदने चक्षुनामनी मते एव भवतः ।</p> <p>III. (i) (ब) प्रकीर्तिताः (ii) (अ) लोके</p>	
13	<p>I. अश्वत्थामा-अर्जुनौ</p> <p>II. ब्रह्मास्त्रप्रयोगात् सकलं जगत् ध्वस्तं भविष्यति ।</p> <p>III. (i) (स) शैलाः (ii) (ब) मही</p>	4
14	<p>(क) (ii) सर्वे जनाः सर्वेषु स्थानेषु प्रसन्नाः स्युः ।</p> <p>(ख) (i) कस्यचित् कर्मणः प्राक् कृतेन संकल्पेन वर्तमानकालस्य, स्थानस्य कुलस्य च परिचयः जायते ।</p>	2
15	<p>(i) क्रमशः</p> <p>(ii) पूर्यते</p> <p>(iii) धर्मस्य</p> <p>(iv) धनस्य</p>	4
16	<p>(i) किं किं <u>कानि</u> च अत्र प्रमुखानि जीवनसाधनानि ?</p> <p>(ii) अत्र अनेके <u>के</u> ?</p> <p>(iii) 'ओरिया पर्व' <u>कदा</u> मान्यते ?</p>	5

	<p>(iv) 'मोपीन' इति <u>किम्</u> अस्ति ?</p> <p>(v) <u>कस्मिन्</u>/कदा जनाः परस्परं मुखे कपोले च शालिचूर्णं लिम्पन्ति ?</p>	
17	<p>(i) अभिनन्दनं भवतां अस्मिन् अरुणाचलप्रदेशे ।</p> <p>(ii) हिमाद्रितुङ्गशृङ्गैः सुशोभिताः सूर्योदयभूमिः इयम् ।</p> <p>(iii) अस्य प्रदेशस्य केवलं प्रकृतिः एव न विविधा मनोहरा च प्रत्युत संस्कृतिः अपि ।</p> <p>(iv) कृषिः शिल्पकला वनसस्पद् चैव अत्र प्रमुखानि आजीविकासाधनानि ।</p> <p>(v) 'मोपीन' इति कृषिपर्व अस्ति । देवानामपि देवः 'मोपीन' इति कथ्यते ।</p> <p>(vi) अत्र 'तवाङ्गोम्पा' इति प्रसिद्धः बौद्धमठः अस्ति ।</p> <p>(vii) अस्मिन् प्रदेशे 'परशुरामकुण्डम्' इति दर्शनीयस्थलम् अपि अस्ति ।</p> <p>(viii) इदं लोहितनद्याः उद्गमस्थलम् मन्यते ।</p>	4
18	<p>(i) (ब) पूर्वमपि</p> <p>(ii) (स) रक्षितवान्</p> <p>(iii) (स) आज्ञाम्</p>	3
	-o0o0o0o-	